יומנה של נערת מחתרת

מה הרגישה? מה היו מניעיה?

פעם הוטל עלי ועל חברתי לבצע משימה כזו. חברתי היתה טיפוס רציני מאד, והחיילים במחסומים היו תמיד נטפלים אליה במיוחד. לי היתה יותר מודעות לאופנה, ולא עשיתי רושם כאילו אני מעורבת במשהו רציני.

באחד המחסומים זה השתלם. חברתי נדרשה לצאת מהרכב ולהיכנס לאוהל, שאותו הכינו הציונים כדי לערוך חיפו־שים על גופן של נשים. אני לא התב־קשתי לצאת מהמכונית. למזלנו, הכסף והמיכתבים היו אצלי. המיכתבים היו בפי, וכבר הייתי מוכנה לבלוע אותם, אילו היו מבקשים לבדוק גם אותי, אך, למרבה המזל, הם הסתפקו בבדיקת חברתי.

כפי שכבר ציינתי, עזר לי אחי וחי־פה עלי כאשר נערתי מהבית כדי לבצע את משימותיי. אולם הוא נהרג על־ידי הציונים, ופעילותי הוגבלה מאוד.

היה עלי למצוא תירוצים שונים, כדי לצאת מן הבית. היה זה קשה במיוחד, מאחר שהייתי הבת היחידה ומישפחתי הגנה עלי במיוחד, בייחוד אחרי נפילת אחי. אבל היה זה מצב זמני, שנמשך כמה חודשים בלבד. בינתיים הספקתי לסיים את בית־הספר התיכון, והתחלתי ללמוד במיכללה. המורה שלי היה בעבר חבר בחזית העממית, והיה ער לעובדת היותי פעילה באירגון. כאשר היה צורך בכך, נתן לי רשות מיוחדת לצאת מהמיכ־ללה. שיתוף־הפעולה שלו איפשר לי למלא את חובותי באירגון. לבשתי גם את הלבוש המסורתי של עזה — חצאית שחורה ארוכה וכיסוי־ראש — כך שיכולתי לכסות את פניי, ולא היתה סכנה שהאנשים יזהו אותי ויספרו על כך למישפחתי.

אימונים צבאיים

חרי תקופה שבה מילאתי חובות מהסוג שתיארתי, דרשנו, חברתי ואני, לעבור אימונים למען המחלקה הצבאית. ההישגים שלנו, עד לאותה תקופה, היו טובים, החברים שלנו הסרירו עבורנו אימונים, שיכשירו אותנו לשאת נשק ולהשתמש בו, ולא רק להבריח אותו להסתירו.

אולם האמצעים שעמדו לרשותנו ושיטותינו היו פרימיטיביים ביותר. לא יכולנו להרשות לעצמנו להתאמן בתח־מושת חיה. הכדורים היו מעטים ויק־רים. נהגנו להתאמן בחצרות מבודדות ונסתרות, או בתוך הבתים. למדנו כיצד לייבש כדורים לחים בחול חם, כיצד להחזיק באקדח ולכוונו, וכיצד להשת־מש ברימוני־יד.

חובותינו לאירגון נשארו בעינן. היינו נפגשים בתדירות הרגילה. לא יותר משניים או שלושה בכל פגישה, תמיד במקומות ציבוריים, ומעולם לא לזמן רב. איש מאיתנו לא ידע את שמותיהם האמיתיים של האחרים. היה זה אמצעי־זהירות, שלמדנו להעריך אותו אחר־כך, כאשר חלק מהחברים נתפסו בשעת־פעולה. אינני רוצה להי־שמע יומרנית, אבל אני חייבת לאמור כי החברים של הקבוצה שלנו היו משהו יוצא מן הכלל. הם היו נאמנים ואיתנים בכלא כפי שהיו מחוץ לכלא. אני צרי־כה גם להגיד שלא רק חברים שלנו היו ראויים לשבח.

הלוחמים וההמונים

ל מרות שרוב העם הפלסטיני בעזה לא היה מעורב באירגוני־ההתנגדות, היה ליבו איתנו. כאשר תקפו אותנו סיורים ציוניים במהלך הפגנות או כאשר רדפו אותנו ברחו־בות, היינו יכולים להיות בטוחים שכל דלת, שעליה נדפיק, תיפתח לפנינו מייד, וכל בית יעניק לנו מחסה. לפע־מים, בהפגנות, היו מרסיסים אותנו במים צבועים באדום, כדי להקל על מלאכת־הזיהוי לאחר־מכן. אנשים היו מכניסים אותנו לבתיהם, מחליפים את בגדינו ועוזרים לנו להיפטר מהצבע. לפעמים, כאשר הייתי נשלחת לאיזו־רים שהיו חדשים לי, כדי לחלק כספים למישפחות־החללים, הייתי מאבדת את דרכי. אנשים רבים היו עוזרים לי ברצון ובאופן דיסקרטי למצוא את הכתובת הנכונה.

(המשך בעמוד 36)

הפגנה עם דגל פלסטיני (עזה, 1969)
„אל־שווה התכופף, והכדור לא פגע בו...״

במדינה

העם מול המירקע

מאות מיליונים רואים מדי יום את דויד הפלישתי ואת גוליית הישראלי

כאשר אוניה נפגעת בקרב, הפקודה הראשונה של הקברניט היא לערוך „הערכת נזקים״.

בתום שבועיים של ניסיונות כוש־לים לרכא את ההתקוממות בשטחים הכבושים, היתה ממשלת־ישראל רחר־קה מעריכת ביקורת כזאת.

במישרד־החוץ, שהוא גם מטה מיפ־לגת־העבודה, נערכה ביקורת חלקית. כי מן השגרירויות ברחבי העולם הגיעו קריאות אס־או־אס.

אין כוח בעולם המודרני המסוגל לעמוד מול הדיווח של הטלוויזיה.

מצלמת־הטלוויזיה מגיעה אל שטח־האירוע. תוך דקות מוקרנות התמונות לכל העולם. כעבור דקות או שעות רואים אותן מאות המיליונים בבואנוס־איירס ובטוקיו, במוסקווה ובאלג׳יר, בניו־יורק ובדלהי. הרדיו פועל במהי־רות רבה עוד יותר, וגם הוא מאחד את כדור־הארץ.

בשבועיים האחרונים, יום אחרי יום, ראו מאות המיליונים על מירקעי מכ־שיריהם, בטרקליני בתיהם, את חיילי צה״ל החמושים יורים בנערים ובנ־ערות, והורגים אותם. הם ראו את אנשי מישמר־הגבול בועטים באכזריות בצ־עירים ובצעירות. הציגו את ההת־קוממות בחריפות ובמיידיות כפי שרק הטלוויזיה יכולה לעשות.

התמונות היו חמורות מן המקובל בקוריאה ובבנגלה־דש, ואף בדרום־אפריקה. ההרג היומי, שכולו הד־צדדי, כשהמפגינים אינם מפעילים את הנשק החם המצוי בשטחים הכבושים, עשה את שלו.

מאז מילחמת־הלבנון לא הופיעה ישראל באור כה שלילי. טבעי הוא לאדם לרחוש אהדה למדוכאים ולח־לשים, ולחוש שינאה אינסטינקטיבית למדכא. הסיפור על דויד וגוליית הוא אחד מנכסי־צאן־ברזל של האנושות.

התמונות מן השטחים הכבושים חזרו על סיפור זה. אלא שהפעם דויד הוא פלישתי. וגליית הוא ישראלי.

מזעקה בקאהיר. הנזק בדעת־הקהל העולמית הוא עצום, ואין עדיין כל אפשרות אף להעריך אותו. הרעיון, שניתן לבטל או לצמצם נזק זה על־ידי „הסברה״, הוא אווילי. מיליון מילים של הסברה לא יכטלו את ההשפעה של דקה אחת של צילומים בטלוויזיה.

הנזק המיידי הבולט ביותר הוא ביח־סים עם מצריים.

כאשר חתם אנוור אל־סאדאת על השלום הנפרד עם ישראל, הוא יצא מגדרו כדי להוכיח כי לא זנח את הא־חים הפלסטיניים. דעת־הקהל המצרית קיבלה את השלום רק בתנאי זה.

כאשר גורשה מצריים ממישפחת העממים הערביים, גרם הדבר למועקה נפשית עמוקה בה. לכן עלתה קרנו של חוסני מובארכ, כאשר הצליח באחרונה להביא לחירוש היחסים בין מצריים ורוב מדינות העולם הערבי, מבלי לבטל את חוזה השלום עם ישראל. היתה זאת הצלחה מסחררת. עזר לו בכך יאסר ערפאת.

כל זה הועמד עתה בספק חמור. מיליוני הצופים במצריים, כמו אחיהם בירדן, בסעודיה ובעולם כולו, חשופים מדי יום לתמונות הנוראות מן השטחים הכבושים, ולימם יוצא אל הפלסטינים, היוצאים בחזה חשוף נגד חיילי צה״ל, היורים בהם. שום ממשלת אינה יכולה לעמוד לאורך ימים בפני לחץ פסי־כולוגי זה. מה גם שבמצריים גואה ועו־לה גל הקנאות האיסלאמית, הרואה בשלום עם ישראל תועבה דתית.

לעומת זאת יודע מובארכ היטב שהוא זקוק לסיוע הכלכלי הענקי שהוא מקבל מארצות־הברית. סיוע זה תלוי בפני כוח־המחץ האדיר של התחושה הלאומית.

2.2 מיליון בלב אחד. השבוע פעל חוק הכלים השלובים, ואיחד את כל פלגי העם הפלסטיני.

ההתקוממות שהתחילה בעזה — ולא במיקרה — פשטה אל הגדה המע־רבית. היא חצתה גם את הגבולות המ־לאכותיים של ירושלים המיזרחית המ־סופחת, ושם נערכו בפעם הראשונה מהומות חמורות ביותר.

עברו רק ימים מעטים, והמתיחות עברה את הקו הירוק, ואחזה בכל חלקי הציבור הפלסטיני בישראל עצמה. גם העסקנים הערביים של מיפלגת־הע־בודה ומפ״ם, שאחיהם מתייחסים אלי־הם בזילזול, נגרפו עם הגל ולא יכלו לעמוד בפניו. הם הצטרפו.

ביום השני השבוע היו כל 2.2 מיליוני הפלסטינים שבין הים־התיכון והירדן מאוחדים בתנועת־מרי אחת. מילחמת ישראל־פלסטין, בת 100 השנים, שידעה כבר שלבים הרבה, לבשה צורה חדשה.

מי ימלל גבורות. מול התפתחות זו עמד המימסד הישראלי חסר־אונים ואובד־עצות.

יצחק שמיר השמיע את מליצותיו היומיומיות („אין כל חדש״, „בכל דור ודור היו לנו צרות״, „העיקר לא לפחד ולא ללקות במורך־רוח״), ודוברי מיפל־גת־העבודה החזיקו־החרו אחריו (חיים בר־לב: „להילחם בהתפרעויות כאילו אין בעיה מדינית, ולטפל בבעייה המ־דינית כאילו אין התפרעויות״).

לאיש מהם לא היתה תשובה. איש מהם לא היה אף מסוגל לראות את השאלה כמות שהיא.

אחר־כך הדליקו הכל נרות־חנוכה ושרו „מי ימלל גבורות ישראל״ — מבלי לחוש בלעג המר הטמון במילים אלה על רקע המאורעות בשטחים הכבושים.

זה הבטיח דם נוסף. הרבה דם.

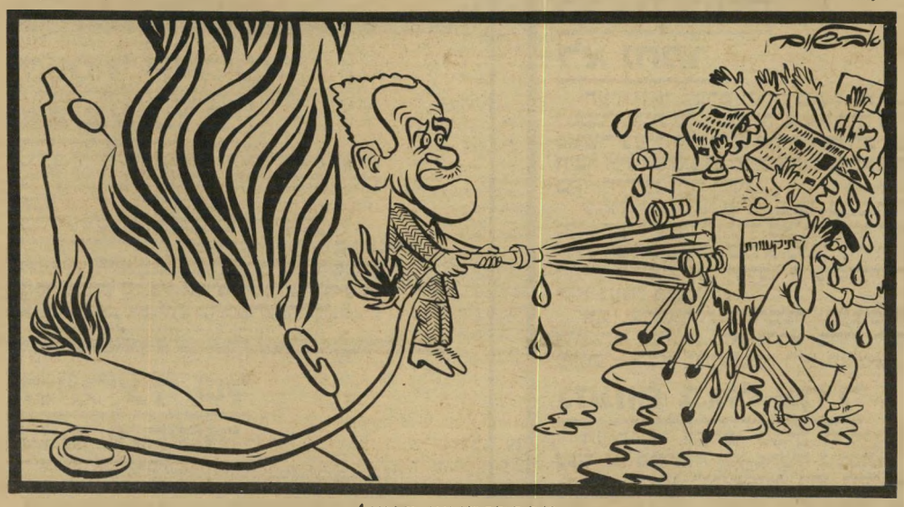

מכבה־האש הגיע!

מצלמת־הטלוויזיה מגיעה אל שטח־האירוע. תוך דקות מוקרנות התמונות לכל העולם. כעבור דקות או שעות רואים אותן מאות המיליונים בבואנוס־איירס ובטוקיו, במוסקווה ובאלג׳יר, בניו־יורק ובדלהי. הרדיו פועל במהי־רות רבה עוד יותר, וגם הוא מאחד את כדור־הארץ.

בשבועיים האחרונים, יום אחרי יום, ראו מאות המיליונים על מירקעי מכ־שיריהם, בטרקליני בתיהם, את חיילי צה״ל החמושים יורים בנערים ובנ־ערות, והורגים אותם. הם ראו את אנשי מישמר־הגבול בועטים באכזריות בצ־עירים ובצעירות. הציגו את ההת־קוממות בחריפות ובמיידיות כפי שרק הטלוויזיה יכולה לעשות.

התמונות היו חמורות מן המקובל בקוריאה ובבנגלה־דש, ואף בדרום־אפריקה. ההרג היומי, שכולו הד־צדדי, כשהמפגינים אינם מפעילים את הנשק החם המצוי בשטחים הכבושים, עשה את שלו.

מאז מילחמת־הלבנון לא הופיעה ישראל באור כה שלילי. טבעי הוא לאדם לרחוש אהדה למדוכאים ולח־לשים, ולחוש שינאה אינסטינקטיבית למדכא. הסיפור על דויד וגוליית הוא אחד מנכסי־צאן־ברזל של האנושות.

התמונות מן השטחים הכבושים חזרו על סיפור זה. אלא שהפעם דויד הוא פלישתי. וגליית הוא ישראלי.

מזעקה בקאהיר. הנזק בדעת־הקהל העולמית הוא עצום, ואין עדיין כל אפשרות אף להעריך אותו. הרעיון, שניתן לבטל או לצמצם נזק זה על־ידי „הסברה״, הוא אווילי. מיליון מילים של הסברה לא יכטלו את ההשפעה של דקה אחת של צילומים בטלוויזיה.

הנזק המיידי הבולט ביותר הוא ביח־סים עם מצריים.

כאשר חתם אנוור אל־סאדאת על השלום הנפרד עם ישראל, הוא יצא מגדרו כדי להוכיח כי לא זנח את הא־חים הפלסטיניים. דעת־הקהל המצרית קיבלה את השלום רק בתנאי זה.

כאשר גורשה מצריים ממישפחת העמים הערביים, גרם הדבר למועקה נפשית עמוקה בה. לכן עלתה קרנו של חוסני מובארכ, כאשר הצליח באחרונה להביא לחירוש היחסים בין מצריים ורוב מדינות העולם הערבי, מבלי לבטל את חוזה השלום עם ישראל. היתה זאת הצלחה מסחררת. עזר לו בכך יאסר ערפאת.

כל זה הועמד עתה בספק חמור. מיליוני הצופים במצריים, כמו אחיהם בירדן, בסעודיה ובעולם כולו, חשופים מדי יום לתמונות הנוראות מן השטחים הכבושים, ולימם יוצא אל הפלסטינים, היוצאים בחזה חשוף נגד חיילי צה״ל, היורים בהם. שום ממשלת אינה יכולה לעמוד לאורך ימים בפני לחץ פסי־כולוגי זה. מה גם שבמצריים גואה ועו־לה גל הקנאות האיסלאמית, הרואה בשלום עם ישראל תועבה דתית.

לעומת זאת יודע מובארכ היטב שהוא זקוק לסיוע הכלכלי הענקי שהוא מקבל מארצות־הברית. סיוע זה תלוי כולו בחסדי ממשלת־ישראל, השולטת בקונגרס האמריקאי אף יותר מכפי שהיא שולטת בכנסת. מילה אחת מירושלים תביא לביטול, או לצמצום דראסטי, של סיוע זה.

השבוע תימרן מובארכ בין שני אי־לוצים אלה. הוא הגיש לישראל מחאות חריפות מדי יום, אך לא החזיר עדיין את שגרירו מתל־אביב. אולם אם יימ־שך המצב בשטחים הכבושים כפי ש־הוא, או אם אף תחול הסלמה, לא יוכל איזון עדין זה להחזיק מעמד.

אלה הן רק תוצאות ראשונות. מלוא התוצאות מרחיקות־הלכת על כל מער־כות־החיים בישראל עצמה, ועל מעמ־דה של ישראל בעולם, יתבררו רק בר־בות הימים.

והמרי חוק הכלים השלובים

במשך 24 שעות התאחדו כל 2.2 מיליון הפלסטינים בין הים והירדן

בקרב העם הפלסטיני פועל חוק הכ־לים השלובים.

בתודעת הפלסטינים עצמם, נחלק עמם לשני חצאים כמעט־שווים: 2.2 מיליון מהווים את „הפלסטינים של הפנים״, כלומר החיים בתוך הארץ, וכמיספר הזה מהווים את „הפלסטינים של החוץ״, הפזורים בארצות־הערב וב־רחבי העולם.

„הפלסטינים של הפנים״ מתחלקים גם הם לשני חלקים: „הפלסטינים של 1967״, תושבי הגדה המערבית ורצו־עת־עזה, ו„הפלסטינים של 1948״, שהם אזרחי־ישראל.

לכאורה יש הבדלים גדולים בין כל החלקים האלה. ההווייה של הפלסטי־נים במחנות־הפליטים בלבנון, בירדן ובסוריה שונה לגמרי מזו של תושבי השטחים הכבושים, החיים על אדמתם, בחברה מסודרת. יש הבדל גדול בין האוכלוסיה הקבועה בערים כמו בית־לחם ועזה ובין הפליטים במחנות הסמוכים, דהיישה וג׳באליה. תושבי הגדה המערבית רגילים להתייחס אל העזתיים כאל פלג מפגר ופרימיטיבי, ואילו תושבי רצועת־עזה מתייחסים אל אנשי־הגדה כאל אנשים מפונקים ורכ־רוכיים.

פער גדול עוד יותר קיים בין כל אלה ובין האזרחים הפלסטיניים של ישראל. עצם החיים בשולי הדמוקרטיה הישראלית, הייצוג בכנסת, קיום מיפ־לגות חוקיות, החינוך במערכת היש־ראלית, ידיעת השפה העברית — כל אלה גרמו לגיבוש ציבור פלסטיני שונה באופיו בתוך ישראל עצמה.

אולם במאה ה־20, אין דבר העומד בפני כוח־המחץ האדיר של התחושה הלאומית.

2.2 מיליון בלב אחד. השבוע פעל חוק הכלים השלובים, ואיחד את כל פלגי העם הפלסטיני.

ההתקוממות שהתחילה בעזה — ולא במיקרה — פשטה אל הגדה המע־רבית. היא חצתה גם את הגבולות המ־לאכותיים של ירושלים המיזרחית המ־סופחת, ושם נערכו בפעם הראשונה מהומות חמורות ביותר.

עברו רק ימים מעטים, והמתיחות עברה את הקו הירוק, ואחזה בכל חלקי הציבור הפלסטיני בישראל עצמה. גם העסקנים הערביים של מיפלגת־הע־בודה ומפ״ם, שאחיהם מתייחסים אלי־הם בזילזול, נגרפו עם הגל ולא יכלו לעמוד בפניו. הם הצטרפו.

ביום השני השבוע היו כל 2.2 מיליוני הפלסטינים שבין הים־התיכון והירדן מאוחדים בתנועת־מרי אחת. מילחמת ישראל־פלסטין, בת 100 השנים, שידעה כבר שלבים הרבה, לבשה צורה חדשה.

מי ימלל גבורות. מול התפתחות זו עמד המימסד הישראלי חסר־אונים ואובד־עצות.

יצחק שמיר השמיע את מליצותיו היומיומיות („אין כל חדש״, „בכל דור ודור היו לנו צרות״, „העיקר לא לפחד ולא ללקות במורך־רוח״), ודוברי מיפל־גת־העבודה החזיקו־החרו אחריו (חיים בר־לב: „להילחם בהתפרעויות כאילו אין בעיה מדינית, ולטפל בבעייה המ־דינית כאילו אין התפרעויות״).

לאיש מהם לא היתה תשובה. איש מהם לא היה אף מסוגל לראות את השאלה כמות שהיא.

אחר־כך הדליקו הכל נרות־חנוכה ושרו „מי ימלל גבורות ישראל״ — מבלי לחוש בלעג המר הטמון במילים אלה על רקע המאורעות בשטחים הכבושים.

זה הבטיח דם נוסף. הרבה דם.